

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора економічних наук, професора

Лазаренка Дмитра Олександровича

на дисертаційну роботу

Держевецької Марини Анатоліївни

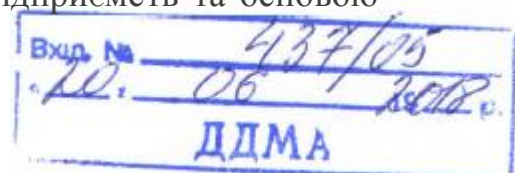
«Управління інтелектуальним капіталом промислових підприємств
(на прикладі підприємств машинобудування)», подану на здобуття наукового
ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та
управління підприємствами (за видами економічної діяльності)

Актуальність теми дослідження

На сучасному етапі розвитку економіки України та Донецького регіону основою ефективної діяльності й забезпечення конкурентоспроможності підприємств через результативне управління інтелектуальним капіталом, тому особливо важливого значення набувають наукові дослідження за цією темою. З іншого боку, основним чинником трансформації економічних процесів стає розвиток інформаційних технологій. Кожне підприємство має потребу в постійному моніторингу даних, пов'язаних з власним виробництвом і з обміном інформацією з партнерами та клієнтами. Тобто питання про зв'язок інтелектуального капіталу, його управління й використання сучасних інформаційних технологій є актуальним.

Вибір машинобудівної галузі обумовлений тим, що саме, машинобудівні підприємства продовжують залишатися містоутворюючими й ключовими ланками в забезпеченні економічного розвитку багатьох регіонів України, зокрема, Донецької області, та саме машинобудування є однією з основних високотехнологічних галузей національного господарства країни.

Невід'ємною частиною діяльності промислових підприємств та основою

сучасної виробничої системи, предметом праці й продуктом споживання стають інновації. Вони є елементом творчої праці людини, інтелект та здібності якої орієнтовані на систематичне вивчення інформації й створення на цій основі нових знань, втілюваних в об'єкти конкурентоздатної техніки.

Доведено, що підприємства, які інвестували в *SMART*-технології та в розвиток інтелектуального капіталу, вже отримують результати, які полягають у більш високих доходах, покращенні результативності роботи з клієнтами й підвищенні конкурентних переваг.

У зв'язку з цим проблеми управління інтелектуальним капіталом, обрана автором, та методи вирішення поставлених завдань у дисертації є досить актуальними й значущими в сучасних умовах господарювання промислових підприємств.

Відповідність дисертаційної роботи сучасним потребам науки і практики

Тема дисертації пов'язана з програмою наукових досліджень Донбаської державної машинобудівної академії за напрямками «Розробка інтелектуальної технології управління ресурсами машинобудівних підприємств» (номер держреєстрації 0113U000606), «Розробка інформаційних технологій для вирішення завдань інтелектуального аналізу даних у машинобудуванні на основі методів інженерії знань» (номер держреєстрації 0115U003126), «Управління бізнесом в умовах транзитивної економіки України» (номер держреєстрації 0117U007403).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність та оцінка змісту дисертації

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи дозволяє констатувати, що сформувані автором наукові положення, висновки й рекомендації характеризуються високим рівнем достовірності й обґрунтованості. Вони базуються на достовірній і сучасній методологічній базі, прикладних дослідженнях національного рівня.

Дисертаційна робота характеризується грамотним, послідовним і системним викладом матеріалу на основі повного наукового обґрунтування. Структура роботи відзначається логічністю побудови та послідовністю викладення матеріалу. Наукове дослідження містить чіткі визначення понять із досліджуваної тематики, які є взаємоузгодженими й пов'язаними між собою, простежується принципова авторська позиція щодо управління інтелектуальним капіталом. Результати дисертаційної роботи засвідчують завершеність дослідження.

Теоретичні, науково-методичні та практичні розробки обґрунтовані в достатній мірі, що підтверджується глибоким вивченням і критичним аналізом фундаментальних робіт вітчизняних та зарубіжних науковців у сфері економічної теорії, теорії управління, інформаційних технологій в економіці; нормативної бази України, даних Державної служби статистики України, інтернет-ресурсів тощо.

Значний обсяг використаної інформації, фактичних даних, бібліографічних джерел, якісне їх опрацювання з використанням дисертантом наукових методів дослідження забезпечують достовірність і наукову обґрунтованість положень дисертаційної роботи та автореферату.

Зміст дисертації відповідає паспорту спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Наукова новизна одержаних результатів

Ознайомившись з дисертацією та авторефератом можна зазначити, що головним науковим результатом дисертаційної роботи є вирішення актуальної задачі – удосконалення механізму управління інтелектуальним капіталом машинобудівних підприємств.

Основні положення наукової новизни полягають у наступному. До отриманих результатів дослідження можна віднести:

- систематизовано існуючі визначення й підходи до трактування понять «інтелектуальний капітал» та його структури. Запропоновано авторське трактування поняття «інтелектуальний капітал» із включенням до нього поняття інтелектуальних ресурсів, під яким автор має на увазі інтелектуальну власність та цифрову індустрію (с. 40-41);

– описана нова структура інтелектуального капіталу промислових підприємств (с. 56-62) та принципи системи управління ним, які доповнено принципом інформатизації, заснованим на інтелектуальному аналізі даних та застосуванні сучасних інформаційних технологій (с. 74-76);

– при аналізі ролі та стану машинобудування в промисловості України було зроблено акцент на інноваційній діяльності та розглянуто розподіл заявок на патенти в цій та інших галузях (с. 93-100);

– у зв'язку з нововведеннями, які впроваджують на підприємствах, доречно застосування експрес-оцінки та експрес-управління інтелектуальним капіталом, що запропоновано автором (с. 101). Описано й обгрунтовано підходи до вибору якісних і кількісних показників, використання яких стає підґрунтям розрахунку інтегральної оцінки інтелектуального капіталу машинобудівних підприємств (с. 107-121);

– запропоновано методичний підхід до оцінки інтелектуального капіталу, за допомогою якого можливо оцінити окремі складові інтелектуального капіталу, порівняти одержані рівні інтелектуального капіталу різних підприємств (с. 132-136);

– елементи управління інтелектуальним капіталом запропоновано доповнити використанням *Industry 4.0* (автоматизуванням процесів та етапів виробництва) (с. 150-160). Запропоновано вдосконалений механізм управління інтелектуальним капіталом машинобудівного підприємства, який базується на використанні сучасних інформаційних технологій (с. 167-169);

– встановлено фактори, які впливають на рівень інтелектуального капіталу машинобудівного підприємства, в залежності від кластерного розподілу. Освітлені результати цього впливу. Також є доречним використання *ROC*-аналізу при вирішенні питання щодо підвищення рівня інтелектуального капіталу машинобудівних підприємств (с. 170-177);

– науково-практичний підхід до впровадження механізму управління інтелектуальним капіталом машинобудівних підприємств обгрунтовано використанням та отриманими результатами імітаційного моделювання (с. 179-193).

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях

Основні результати дослідження викладено в 15 наукових працях, з яких:

6 статей – у наукових фахових виданнях, 4 – в інших виданнях (2 статті – у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз); 5 – публікації в матеріалах конференцій. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, використано лише ті положення, які отримано автором особисто. Зауважимо, що терміни надсилання обов’язкових примірників видань, обсяг та якість публікацій, їх кількість відповідають нормативним вимогам МОН України.

Варто зауважити, що положення дисертаційної роботи достатньо обговорені та пройшли апробацію, висвітлені на міжнародних науково-практичних конференціях та семінарах. Тематика конференцій відповідає напряму спеціальності.

Значення результатів дисертації для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання

Основні положення й висновки дисертації, що мають прикладний характер, використані в практичній діяльності: ПрАТ «Новокраматорський машинобудівний завод» (довідка № 315/18 від 12.12.2017 р.); ПрАТ «Інститут керамічного машинобудування «Кераммаш» (довідка № 02/137 від 09.11.2017 р.); ПрАТ «Харківський метизний завод» (довідка № 471(а) від 10.10.2017 р.); ТОВ «Ремстройенерго» (довідка № 37 від 18.03.2016 р.).

Результати дисертаційної роботи прийняті до використання Донбаською державною машинобудівною академією МОН України при викладанні дисциплін «Менеджмент організацій», «Управління конкурентоспроможністю», «Інформаційні системи і технології в управлінні організацією» (довідка № 036-05/1584 від 18.12.2017 р.) та Донбаським інститутом техніки та менеджменту Міжнародного науково-технічного університету ім. академіка Юрія Бугая при викладанні дисциплін «Управління та планування в економіці», «Управління підприємством», «Організація виробництва», «Економетрика» (довідка № 56/1 від 23.11.2017 р.).

Дискусійні положення та зауваження

Не зменшуючи значення наукового доробку автора, необхідно звернути

увагу на деякі положення дисертаційної роботи, які, на наш погляд, мають дискусійний характер, містять недоліки чи потребують додаткового обґрунтування.

1. У таблиці 1.1 (с. 35) наведено морфологічний аналіз визначень поняття «інтелектуальний капітал». Однак складові інтелектуального капіталу раніше не розглядалися, тому вважаємо доцільніше наводити цю таблицю в пункті 1.2, коли вже розглядаються підходи до структури.

2. Незрозумілим є взаємовідношення таблиці 1.6 (с. 57-58), де наведено компоненти інтелектуального капіталу промислових підприємств, їх визначення, характеристики та рис. 1.13 (с. 62) із запропонованою структурою інтелектуального капіталу промислових підприємств. Не всі компоненти відображено на рисунку, що потребує більш обґрунтованих пояснень.

3. У пункті 2.1 проведено аналіз стану машинобудівної галузі України, проте в роботі не розписаний метод поділу підприємств за кластерами (великі, середні та малі), про які йде мова в пункті 2.3.

4. У пункті 2.2 з'являється термін «якісні показники інтелектуального капіталу» (с. 109). З огляду на те, що ці чинники являються складовими кожної структурної одиниці інтелектуального капіталу промислових підприємств (про які йдеться мова в пункті 1.2), слід було це визначення обґрунтувати в попередньому розділі.

5. Потребує додаткового пояснення, що мається на увазі під системою експрес-оцінки та експрес-управління інтелектуальним капіталом машинобудівних підприємств, про які йдеться мова в дисертаційній роботі.

6. Механізм управління інтелектуальним капіталом машинобудівних підприємств доцільно було б доповнити більш ґрунтовним описом інструментів та важелів управління.

7. У пункті 3.3 при розгляді науково-практичного підходу до впровадження механізму управління інтелектуальним капіталом машинобудівних підприємств, йдеться мова про те, що перед впровадженням на підприємстві інформаційної системи, слід отримати прогностичні розрахунки ефективності витрат, які будуть інвестуватися в автоматизацію. Однак, залишається незрозумілим, чи проводилися такі обчислення при вивченні цього питання.

Проте, висловлені зауваження та недоліки не зменшують значущості

дисертаційної роботи Держевецької М.А. та не носять принципового характеру, а наявність дискусійних положень свідчить про складність обраного напрямку дослідження. Робота є комплексним дослідженням і відзначається системністю та достовірністю положень дисертації.

Загальний висновок

На основі вивчення дисертації, автореферату та публікацій здобувача можна стверджувати про достатній рівень обґрунтованості та достовірності основних положень і висновків дисертації. Наукова робота написана за логічним планом, який підпорядкований виконанню завдань дослідження.

Дисертаційна робота відповідає вимогам, які висуваються МОН України до кандидатських дисертацій. Дисертація виконана й оформлена відповідно до пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою КМУ від 24.07.2013 р. № 567 зі змінами та доповненнями, затвердженими Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р. та № 567 від 27.07.2016 р. А її автор - Держевецька Марина Анатоліївна - заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

**доктор економічних наук, професор,
декан факультету психології, економіки і
управління ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет»
Міністерства освіти і науки України
(м. Слов'янськ)**

Д.О. Лазаренко

Підпис Лазаренка Д. О. засвідчую
Начальник відділу кадрів

Є. С. Сілін